

Pinkstertaal is verbindende taal

Ledevaartkerk Chaam, Pinksteren, 4 juni 2017

Ds. Sara Dondorp

Kinderen uit Karel Eijkman: 'Woord voor Woord', De Toren

Eerste Schriftlezing: Genesis 11: 1-9

Tweede Schriftlezing: Handelingen 2:1-24

Overdenking Gemeente van Jezus Christus,

"Op Pinksteren, vieren wij de geboorte van de katholieke kerk." Dat zei ooit een Duitse pastoor tegen mij vlak voor Pinksteren, en hij stelde meteen de vraag: "Vieren jullie protestanten dat ook met Pinksteren?" Ja natuurlijk! Op Pinksteren wordt de kerk geboren. Katholiek betekent algemeen, dus ja: ook wij vieren de geboorte van de katholieke kerk. Daar horen wij ook bij, en de Russisch orthodoxen, en de kopten en de evangelicalen, en de baptisten; kortom alle christenen. Op Pinksteren wordt de Gemeenschap van Christus geboren. Niet het instituut, maar de inspiratie voor alle gelovigen. De grote gezamenlijke gemeenschap van christengelovigen. Dat vieren we vandaag!

Dat geboorteverhaal lezen we vanmorgen. De groep van Jezus volgelingen was in Jeruzalem bijeen. Met die kleine kern, met die gemeenschap is het begonnen. En dan gebeurt er een wonder. Of eigenlijk gebeuren er drie wonderen tegelijk. Uit de hemel komt het geluid van een hevige windvlaag. Het begint te waaien, terwijl de leerlingen gewoon binnen zijn. Wind en Geest, daarvoor is in Bijbelse talen één woord. Die wind bracht vuur mee: tongen van vuur. Het tweede wonder: vuur dat niet verteert maar inspireert. Vurige tongen die de menselijke tongen losmaken: Het derde wonder: taal die wordt verstaan. De leerlingen zijn letterlijk begeistert. Aangevuurd door de Geest spreken ze allerlei talen en worden ze verstaan! Hoe is het mogelijk!

Vanmorgen kijken we speciaal naar het wonder van de taal. Taal maakt mogelijk dat we elkaar iets vertellen. Dat kan van alles en nog wat zijn. Het kan een neutrale boodschap zijn, zoals: "Het is half elf." Dat soort taal is meestal wel verstaanbaar. Maar taal kan ook pijn doen of troosten. "Hou jij je mond maar!" of "Kom maar even bij mij!" Bij dat soort taal is het minder zeker of het juist wordt verstaan. Taal kan mensen scheiden én ze kan mensen verbinden. De torenbouw van Babel gaat over taal die scheidt. Over mensen die gericht zijn op eigen roem, op het behouden wat ze hebben, op vasthouden van macht. Zij kunnen elkaar niet meer verstaan, niet meer begrijpen. Dit verhaal kan je zien als een parabel over onbegrip. Over langs elkaar heen praten in plaats van naar elkaar toe. Mensen willen een toren bouwen die tot in de hemel reikt, om zo bij elkaar te blijven en samen beroemd te worden. Torens van macht en luchtkastelen van roem. Die zijn er in onze tijd nog steeds. U kunt vast de voorbeelden wel bedenken. Groots en indrukwekkend, maar zijn ze ook liefdevol? Macht en roem gaan vaak ten koste van medemenselijkheid. Niet altijd, vaak wel. Zonder medemenselijkheid is er geen gemeenschap, is er geen begrip: begrijpen en verstaan mensen elkaar niet. Komen boodschappen of berichten niet over. Zo staat de toren van Babel voor menselijk onbegrip. De toren staat model voor het spreken ten koste van anderen. Spreken tegen Gods liefde in. Daar kan God niets mee. In het verhaal steekt God daar een stokje voor. Door de taal te verwarren en zo de mensen te verstrooien. Maar eigenlijk hebben ze dat zelf al gedaan. Door elkaar niet meer te willen begrijpen. Taal die niet door liefde is geïnspireerd, wordt

niet verstaan. Huub Oosterhuis schrijft het zo: Taal zal alleen verwoesting zaaien als ze niet op het licht is geijkt. Van wat we doen zal niets bekliven zonder de liefde. Het licht van Gods liefde: dat is veelstemmig licht. Het veelstemmige licht van medemenselijkheid en mededogen. Veelstemmigheid die tóch verstaanbaar is. Dat is het wonder van Pinksteren.

De moderne taalwetenschap heeft de werking van taal bestudeerd. Verstaan van taal bestaat uit drie elementen: Er is een afzender: iemand die iets zegt. Er is een middel: het gesproken of geschreven woord: de boodschap. En er is een ontvanger: degene die aangesproken wordt. De bedoeling is dat de boodschap van de afzender de ontvanger bereikt. U begrijpt, dat gaat nog wel eens mis. De afzender kan onduidelijk praten of schrijven. De boodschap kan verstopt zijn achter bijgeluiden. De ontvanger kan afgeleid zijn door iets anders, of eigen associaties hebben. Of overmand zijn door emoties. Dat een boodschap helemaal perfect overkomt is vrijwel onmogelijk. Altijd is er wel iets dat de boodschap onderweg een beetje bijkleurt. Ruis op de lijn, noemen we dat. Babeltaal, zou je kunnen zeggen. Taal is dus eigenlijk vrijwel nooit neutraal. Denk maar aan die president die er zijn eigen taal op nahoudt... Zijn eigen waarheid, zijn eigen feiten, zijn eigen werkelijkheid. Hij lijkt alleen taal te verstaan van mensen die hem toejuichen, en dat de wereld om hem heen kapot gaat, dat hoort hij niet. Taal die scheiding brengt en geen verbinding maakt. Daar zijn machthebbers meestal heel goed in.

Karel Eijkman heeft dat prachtig onder woorden gebracht, in zijn hervertelling van de torenbouw van Babel. De onderbaas spreekt zijn waarschuwing uit in ambtenarentaal. De stenendrager beneden begrijpt het niet. Hij krijgt de balk op zijn hoofd, roept een scheldwoord en de twee krijgen ruzie. De boodschap is niet angekommen, er gaat iets mis, en de gemeenschap tussen mensen is kapot gegaan. Dat mensen elkaar niet verstaan, kan ook als ze dezelfde taal spreken. Dat wil zeggen: allebei Nederlands. Maar dan nog: Rotterdams of Brabants maakt een heel verschil. Of zakelijk spreken tegenover emotioneel praten. Er zijn verschillen tussen mensen waardoor ze langs elkaar praten. Dat kan al in hele kleine dingen zitten, hoorden we afgelopen week. Gerda en ik speelden twee gewone mensen, moeder en dochter die zich allebei hebben vastgebeten in hun eigen pijn. Mensen die blijven hangen in hun tekort gedaan zijn. Een moeder die verlangt naar contact met haar kinderen, maar alleen nog maar kan foeteren. Een dochter die onzeker is en zich door moeder niet gezien weet. En dus ook alleen maar kan foeteren. In de terminologie van Marshall Rosenberg, de bedenker van 'Geweldloze communicatie', spreken zij beiden 'Jakhalstaal'. Agressieve taal die voortkomt uit pijn, verdriet, gewond zijn. Maar door die agressie, raken de pijn en het verlangen buiten beeld en komen er alleen nog maar meer wonden bij. Hoe begrijpelijk de pijn vaak ook is, agressieve taal helpt niet. Het is geen taal die verbinding brengt, het is taal die scheiding brengt. Taal die bij Babel hoort. Taal die niet op het licht van Gods liefde is geijkt, zal alleen verwoesting zaaien.

Het wonder van Pinksteren is dat de boodschap van Gods liefde ongeschonden overkomt bij alle mensen. Dat de taal raakt aan het verlangen van de sprekers en dat mensen elkaar werkelijk kunnen ontmoeten. Het onbegrip en de verstrooiing van Babel zijn ongedaan gemaakt. Rotterdammers, Brabanders, Zeeuwen en Hollanders, of emotionele mensen en zakelijke mensen, mensen die geraakt zijn door pijn en mensen die vastzitten in onvervulde verlangens. Allemaal kunnen ze zich verstaanbaar maken als kwetsbare kinderen van God de Vader, aangeraakt door de Geest. Als iedereen elkaar verstaat, doen

mensen elkaar geen pijn. En doen we met z'n allen Gods goede schepping geen pijn meer. Petrus wordt er helemaal enthousiast over en citeert de profeet: Zonen en dochters zullen profeteren, jongeren zullen visioenen zien, ouderen zullen dromen dromen en Gods naam zal aangeropen worden. De vurige wind van Gods Geest waait met de woorden mee. Gods Geest steekt de mensen aan de woorden te verstaan. En om zo vervolgens ook elkaar te verstaan en te begrijpen. Zo begint de gemeenschap van de Geest. Zo begint wat later de kerk gaat worden.

Pinksteren is het feest van het elkaar kunnen verstaan en begrijpen. Het feest van de geboorte van de Geestelijke Gemeenschap. Juist omdat ze elkaar kunnen verstaan, omdat ze elkaar begrijpen vormen ze een hechte gemeenschap. Toegegeven, het gaat nog niet altijd goed. De geest van Babel waart ook nog rond. Er zijn nog steeds machthebbers die alleen zichzelf willen horen, en ambtenaren die over hoofden heen praten. En wijzelf, wij raken zo nu en dan verstrikt in Babeltaal. Bijvoorbeeld als we vanuit onze pijn iets lelijks hebben gezegd voordat we er erg in hebben. Of dat we iemand pijn doen zonder dat we er erg in hebben, omdat we niet weten waar de pijn van de ander zit. Dan praten we zomaar Jakhals taal en krijgen we Jakhals-antwoord. Maar er is ook een andere Geest, die een ander geluid laat horen. Een Geest die inspireert even rustig adem te halen als iets pijn doet om daarna te kunnen vragen: wat is er aan de hand? Dat is wat Marshall Rosenberg Giraffentaal noemt: verbindend. De Geest van geduld, die ons helpt om even door te vragen, om bijvoorbeeld te informeren naar de pijn bij de ander. Naar het verlangen dat achter de Jakhals taal verborgen zit. Die Geest van wijsheid helpt ons verbinding te zoeken, ook met mensen waar we meestal niet zo'n klik mee hebben. Zo kunnen we, heel erg in het klein, proberen verstaanbaar te zijn. Voor elkaar, met elkaar, tegenover elkaar. Elkaar aanspreken op ons verlangen achter de pijn... dat is wat de Geest ons mogelijk maakt. Zo kunnen we, steeds opnieuw, aan elkaar leren, om stukje bij beetje Gods taal van liefde te leren spreken. Zo gebeurt, telkens opnieuw, dat onder gewone mensen, Gods gemeenschap, Gods algemene kerk, wordt geboren.

Amen